

ILLOBI IZENGABEA

Piñondoaren lardeak malko geldia iduri;
haren dizdiratzaillea goiko eguzki zuri.
Anai-arteko gudua bukatuak zanean
zauriak eta urratuak genituen muiñean.
Gudu guztiak bait-dute gizodola lurrean.

* * *

Zuaitz lerdenez zegoen piñudi ezaguna,
gure aitaren denporan, hura arizti txukuna!
Goiz-erdian joan nintzan bakar-bide hartatik,
oroï zaharrak nituen alde guztietatik;
bideko arri leunduak lehenaren lekuko,
euskaldunek mendez-mende zapalduak orduko.

Ezagutu nuen lehen, bala ariñen xistua,
entzun nuen suaga ta kañoi latzen orrua.
Hainbat gurdi ikusi nuen etxe-tresnaz beterik,
alboan zahar, andre, ume ta ez gizon gazterik.
Etxeak utsik, exodu samin erdiragarri,
gudu-oiñak genituen ondamenezko iturri.

Su-lerroaren aldekal ari giñan burruka,
ta alde bakoitzaren barne, gorrotoa nork uka?
Bidertzetan eraleak eriotzak ereiten,
leotz eta ilerrietan gizonek gizon ilten.
Ontziak ere, kartzela biurtu ziran hor, han;
mendi-bizkarretan ere, odol-egarriak joran.

Piñudi gora hark ba-du gurdibide nabarra,
ezin ahantz nezake han izan nuen zarrada,
neurtitzok sortu dituen barneko deiadarra.

Oroipenak ene baitan nituen irakiten;
joandakoen itzalak ninduen laifioz biltzen:
batzuek luban-ondoan eman zuten arnasa;
zenbaitek borrrerupean eriotza enasa.

Alargunak, umezurtzak, kalegorrian deslari;
eta amaikatxo lagunek azken beltzaren zemai.
Orma zaharren ondoan fusillak egunsentian,
zuzentasunaren billa gizonak sarraskian...
Bularrak balaz josteko bi oiñekoen jita!
garunetan, lepondoan azkena ezarrita.

Joanak ditut joanak, adiskide maiteak,
bai batetik, bai bestetik, etxeratu gabeak.
Izugarrizko saria eskatzen du pakeak:
anker, etoi bilakatzen guraso onen semeak.

* * *

Udaberri atsarreko goiz argitsu batean
zapi zurriak zegozten gerlarion aurrean;
zelai-mendian berriro pakeak sortu-lore,
lillura utsa ote nuen txuriaren kolore?

Gogoak osatu-asmoz asi nintzan lanean
parkamen-kantak kantatzen gizaseme artean.
Beti gorrotatu nuen iskillu beltzik gabe
libre ibilli nahi nuen, erromesaren pare.

Danbadak isildu arren, ez zan amaitu gerra;
giza-biotzetan maizter izaten bait-da erra.
Irietan, errisketan, etsaigoaren indar!
edonori zaio goxo auzokoaren nigar;
borondatea saltzeko, naikoa da iñoiz, zillar.

* * *

(Aizetan barna dijoaz ondamediko tresnak;
aizetan barna dijoaz gezur, zemai, aiñenak.
Urduritasun ezoak durduziatu gaitu,
inpernuko zazpi indarrak ezin ditugu zaitu.

Nekaturik nauka orain gizarte gezurtiak :
Jaungoikoa ta geidea gurutzetan josiak
nunai soma genitzake, ba ditugu begiak.

Bakartade-irritsaz nago, irriez aspertua ;
nahiago ditut ibai, landak eta zerua.
Guduez lehen aldiko adiskideen miñez
zelai ta bide ezagunei galdegin diet ziñez.

Isillaren ezpain meiek itzen ordez, irria ;
zenduekin ezifia dut orain solasaldia.
Gizon berriek bete ezin haiek utzi-tokiak :
madarikatuak bitez gerlazale guziak.)

* * *

Aurkientzak han nituen, aspaldiko muiño, ibar ;
basobide bazterretan sasi, ota, isats ta iñar.
Piñondoaren lerdeak malko izoztua iduri ;
ene biotz hau pilpiraz, lehen-miñez urduri.

Azkenengo bidarrez han ibilli nintzanean
gerlaren griña suarra zebillen lur-gaiñean.
Nik ere ba-nerabillen burni ta berun-zama ;
ez nuen balarik jaurti, bat eldu zan nigana.

Iztarrean, sabelpean nuen odol-jario,
orduak ikasi nuen biziaren balio.
Aldamenean nituen gazte eroriak, illak ;
bizi-aria ebaki zien guraize isillak.

Bala haren lau zauriak osatu zitzaizkidan ;
biotzeko bost zauriek miñez diraute nigan.
Gaztezaroko ametsak goitzxo lorrindu ziran.

* * *

Oroipen zaharrek berriz ninduten zorerazi,
bide bakartiko gauzek ba-zuten doai, grazi :
iturri aspaldikoa hantxe neukan begira,
ur-kolko ispillu tipian ortziaren diztira ;
garden, emaro zerion ur metal gorritzua,
bidaztiak eza zezan idor zeukan txistua.

Bidazia lipar hartan gizaiso hau, neu nintzan,
errones zaurtu-osatu, amesti-pakegintzan.
Iturriondoko ihiez izan nuen bekaitza;
legor neraman aoa, legorrago bizitza.

Jo nuen lilluraz goirantz, erpiñera bearrez,
sasi-larrez medartua zegoen gurdibidez.
Begi erdi-lauso hoiak zabal nituen jarri,
aldameneko zerbaitek egin zidan aldarri.

Piñadi illunbezu hartan arri-sailla inguruka;
belar gizenez betea; erditsuan gurutza;
egur-zati bi laztanki, lokarriez bilduak;
lore orde, piñu-orri ezea goiburuak.

Biotz honen taupadarik ez nuen nik sentitu;
ez zitzaidan alaere, betikoz erdibitu.

Norena nuen illobi, lerrartean galdua?
Gerraldiko oparia zan, gizon baten gorpua.
Gerlari gazte, zaharra? Txuri, urdin, gorria?
Poetaren bat? Apaiza ote, han eortzia?

* * *

Maiz joana naiz mendiko gizobia ikustera,
ta beti idoro dut ezez, gurutzaren joskera.
Illobi-begiraleak maitagarriak ote?
Gizaki damuz betea ba litz agian, obe.

Gurdibide bazterrean obi bat, izengabea...
Gizona gizon erale orain ere legea.
Beroztik ba-dut animan itxaropen ezitia,
beste nunbaiten dugula pakedun Aberria.

ERKIAGA'TAR EUSEBIO.

URRUNDIK

(Du Bellay'ren antzera.)

Zorionekoa, bai, kanpoan ibillita,
gizon eta lur asko ezagun ezkerro,
errira itzultzen dana, zentzun onez yantzita,
beretarren artean bizia amaitzeko!

Ene, noiz ikusiko ditut nik ene erriko
sukalde zarren kea, portua ta ondartzza,
yaio nintzan etxea —nire atzerrialdiko
galtze ezin-osatua— zegoen lekua?

Naiago dut txikitan ibiltako bazterra,
Europa 'ko iriburu nagusiak baiño;
Sena baiño atseinago nire Gobela alperra;

eta Ameriketako zoragarri oro
nire barne-begian ezertan ez ditut,
zu, Algorta goxo ori, gomuta ba'zaitut.

AMETZAGA TAR BINGEN.

Caracas, 1962.

PRIMADERA BIOTZEAN

- 1 — Nik ikusi lehenik Primaderako iruzkia
Nik agurtu mendi kasko gainetik azkorrian
Iruzkia Primaderako lehen ifharra
Berotu baininduen ene bihotzean.
- 2 — Nik behatu lehenik Primaderako xoritxo
Nik ertzun sasi-pe gordean
Xoritxoaren Primaderako lehen kantua
Eta nik errepikatu ene bihotzean.
- 3 — Nik lehertu lehenik Primaderako belhar berdea
Nik hartu bordaldeko gune ordokian
Belharraren Primaderako lehen pereka ezta
Eta ni goxatu ene bihotzean.
- 4 — Nik hurrandu lehenik Primaderako loretxoa
Nik bildu pentze haundi erdian
Primaderako loretxoaren lehen irria
Eta nik gorde ene bihotzean.
- 5 — Nik aditu lehenik Primaderako iturriñoa
Nik hurrupatu ahurrean harizpe zolan
Iturriñoaren Primaderako lehen ur xorta
Eta haren gozoa nik senditu ene bihotzean.
- 6 — Nik piztu lehenik Primaderako sua
Nik ikusi supazter xokoan
Garraren Primaderako lehen dantza phikoa
Lilluratu baininduen ene bihotzean.

- 7 — Nik etzan lehenik Primaderako ñiñia
 Nik begiratu ene soaz bere seaskan
 Ñiñiaren Primaderako lehen loa
 Amodioz ugari bainintzan ene bihotzean.
- 8 — Nik aurkitu lehenik Primaderako gazte lerdena
 Nik ukan bide bihurgune batean
 Gaztearen Primaderako lehen soa
 Barna sartu baitzitzautan bihotzean.
- 9 — Nik elekatu lehenik Primaderako artzaina
 Nik hauteman oihartzunak zeraman
 Artzainaren Primaderako lehen zinkaldia
 Inarrosi baininduen ene bihotzean.
- 10 — Biziaren etorkian
 Orai eskutan daukadan
 Ixtant hunen laburrean
 Munduaren zabalean
 Noa kantuz eta dantzan
 Primadera bihotzean!

Eskual-Herri guziko anaiak
 Bizia maite balin baduzue...

Denak elgarri estekan
 Ager gaiten kantuz, dantzan
 Giza-semeen artean
 Gogoa su pindarretan
 Irria ezpain xokoan
 Primadera bihotzean!

Donaphaleu'n 1962'ko Primaderan.

Arnaud ERDOZAINCY-ETCHART, o.f.m.

